

Den obetalbara

Fritänkaren

Nr. 156 Våren 2007

Femtonde årgångens nummer 5

Innehåll :

Elgars och Williams' oratorier	2
Disharmonikernas baksida, med kommentar	3
Filmer	4
David Nivens Hollywoodskildringar	5
André Malrauxs "Tystnadens röster"	6
Shakespearedebatten (del 88): <i>John Bede/Mylear/ Laila Roth</i>	6
Ahasverus minnen, del 67: <i>Persien</i>	8
Kalender, maj 2007	9
Idealresan, del 1: <i>48 timmar till Sofia</i>	10
Succéresan, del 10 : <i>Milano</i>	11
Jubileumsresan, del 14: <i>Flykten från Darjeeling</i>	12
Rehabiliteringsresan, del 5: <i>Gwaldam</i>	14
Konferensresan, del 7 : <i>Ökenmarathon i solregn</i>	16
Lycklig resa med komplikationer, del 16: <i>Italienska extravaganser</i>	17
Regnflykten, del 26 : <i>Efterräkningar (avslutning)</i>	18

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumerat även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 16.4.2007

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 177

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adresser: <http://hem.fyristorg.com/aurelio>

www.fritenkaren.se

e-post-adress : lanciai@hem.utfors.se

WSN 1652-0122

Elgars och Williams' oratorier

"*The Dream of Gerontius*" väckte föga eller ingen entusiasm när det uruppfördes 1900. Det var svårt att framföra, och texterna väckte irritation på vissa håll, då innehållet rörde sig om skärselden och andra katolska egenheter, vilket uppfattades som rent tendentiöst. Det *var* ett svårt verk, det krävde mycket intrikata insatser av framför allt kören, men framför allt framstår verket som Elgars inte bara största men även innerligaste, och från början fanns det de som uppfattade denna helt egna musiks ytterst subtila känslolägenheter, som så mästerligt gestaltats genom en så högt inspirerad musik.

Texten är av ingen mindre än kardinal Newman, den anglikanske högkyrklighetens ledare på 1840-talet som konverterade till katolicismen och väckte svår kontrovers genom sitt tilltag, vilket han försvarade genom sin klassiska självbiografi "*Apologia pro vita sua*", "Försvar av mitt liv". Oratorietexten är dock något helt annat och beskriver ett helgons eller en profets transsubstantiering från livet genom döden till livet efter detta. Emellertid gjorde Elgar om det hela, så att det inte alls blev frågan om en profet eller helgon utan om en helt vanlig människa. I döden ställs han inför den totala ångesten och tvivlet och kan inte orientera sig i det totala vacuumet, hela första delen av oratoriet handlar om denna prövningens ängsligt sökande lidande, men andra delen vänder det hela till livets triumf över döden, och det eviga förklaras som en självklarhet. Det är ganska tydligt Elgars egen osäkerhet, tvivel, desorientering och brist på självkänsla som gestaltas i första delen, medan han i den andra finner sig själv och segrar. Det är en utomordentligt gripande musik, om man bara orkar ge sig ut på djupet i den, med smäktande sköna arior och körer, som man sedan gärna omedelbart vill lyssna sig igenom på nytt. Men detta var inte Elgars enda oratorium.

Han planerade skriva tre till, en hel trilogi, men det blev åtminstone två. Det första heter "*Apostlarna*" (1903), och det andra "*Riket*" (1906) ("*The Kingdom*"). De framförs nästan aldrig, jag känner ingen som någonsin hört talas om dem, och ändå lär de överträffa det första i skönhet och ren musikalisk kvalitet.

Det är intressant att jämföra Elgars oratorium med den samtida helt profana oratoriesymfonin av Ralph Vaughan Williams, "*A Sea Symphony*", kompositörens första och största symfoni, då de är så lika varandra i karaktären, poesin, uttrycks sättet och stämningarna, fastän de textmässigt utgör varandras diametrala motsatser. "*Havssymfonin*" av Williams är en tonsättning av dikter av Walt Whitman, "*Luffarbibelns*" författare ("*The Leaves of Grass*"), som mest består av katalogliknande beskrivningar och lovprisningar av helt vardagliga företeelser, främst i naturen. Hans poesi kan beskrivas som en konsekvent prosaisering av poesin. Kardinal Newmans och Elgars textbearbetning däremot förhöjer ett redan mycket poetiskt material till den renaste sakralaste sjunde himlen. Williams symfoni, liksom Whitman, lämnar aldrig den konkreta verkligheten. Ändå måste man ge ateisten Williams det erkännandet, att han rent musikaliskt nådde precis lika högt som Elgar, om dock med pragmatiska förhållanden i stället för himmelska, med jordfast konkretism snarare än teologiska aspirationer, med imperialistiskt klingande pomp och ståt snarare än med religiösa apotheos, och med en glad och prunkande kärlek till verkligheten snarare än någon strävan bort ifrån den. Båda måste anses höra till vad som bara kan beskrivas som höjdpunkten i den rent brittiska musiken.

På boken "Disharmonikernas" baksida står följande "innehållsdeklaration"

TÄNK ER...

Tänk er att några forskare spekulerar i och experimenterar med en matematisk formel, eller snarare en antiformel beroende på hur man ser det.

Tänk er att detta pågår under hela mellankrigstiden utan att uppnå *ett enda verifierat resultat* som mänskligheten haft nytta av.

Tänk er att dessa forskare trots detta, utbildar ytterligare ett par generationer forskare i *samma* lära, där varje tvivlare vägras forskargemenskap, titel eller tjänst och fortfarande mumlandes *samma* hemsnickrade mantra.

Tänk er sedan att samhället på grund av korruption, arbetsrättsliga och kulturpolitiska skäl inte törs göra en hel "yrkeskategori" arbetslös, utan är tvingat att hålla denna "forskning" under armarna med nya stipendier år efter år.

Tänk er att folket av okunnighet och gruppsympati i alla fall "måste" applådera dessa icke-resultat.

Tänk er då hur pinsamt det skulle bli för *alla* inblandade, om en *äkta* forskare efter ca 70 år och med sina vetenskapligt verifierade forskningsresultat, avslöjar alla falska doktorshattar.

Tänk er till slut hur pinsamt det även skulle bli, om folket därför plötsligt en dag vägrade delta i detta kollektiva hyckleri, med sina falska applåder åt låtsasresultaten.

Då har ni den snart 100-års-jubilerande omusikaliska-atonala "sekten" i ett nötteskal...

"Tenkaren"

Kommentar. Detta på pricken "kejsarens nya kläder"-avslöjande föranleder den relevanta observationen, att all musik börjar med örat, medan ingen atonal musik någonsin börjat med örat. All musik som överlevt har först hörts av kompositören med sitt inre musikaliska öra, så att han vetat hur det låtit innan han skrivit ner det - bara så har han alls kunnat skriva ner det, medan ingen atonal musik först ljudit av sig själv för någons själsliga öra. Den har konstruerats utan hänsyn till hörseln och från början varit en artificiell skapelse, en sterilitet utan liv, som i bästa fall kommit till som en sorts gissning i försöket att åstadkomma önskvärda ljud, icke musik. I allra bästa fall har det varit efterapningar av naturliga och alltså levande ljud. I dessa naiva ansträngningar kan man finna allt från spolande toaletter till Olivier Messiaens försök att konvertera fågelsång till musik. Men inte ens då har det varit musik som kommit från hjärtat, som ljudit i själen och som haft det levande harmoniska välljud som örat kan identifiera, memorera och tillgodogöra sig som musik.

Filmer

Den franska "De blodröda floderna" var kanske periodens intressantaste film, en hårdkokt mordutredning utförd av superhårningen Jean Reno men i en mycket annorlunda miljö, nämligen i ett litet elitistiskt universitetssamhälle uppe i Alperna. Det är den alpinistiska miljöskildringen som gör denna film till något värt att se, då intrigen erinrar om många liknande. Mathieu Kassovitz gjorde filmen 2000.

Filmer av bröderna Ethan & Joel Cohen är alltid sevärd, och komedi är inte deras svagaste sida, vilket bevisas av "*Intolerable Cruelty*" med George Clooney och Catherine Zeta-Jones men ännu mer i "*Arizona Junior*" med en av Nicholas Cages bästa rollprestationer som en fullständigt misslyckad kåkfarare, som efter 15 år i fängelse gifter sig med polisen Holly Hunter, som spelar minst lika bra, varpå de med förenade ansträngningar skaffar sig barn fastän hon är steril, på så sätt att de kidnappar en femling från en alltför stor familj. Två andra kåkfarare (av vilka den ena är John Goodman) komplicerar saken, och det hela utmynnar i en praktfull cirkus kring ett därom fullständigt aningslöst och oskyldigt jollrande barn. Man skrattar sig fördärvad, och allting slutar fullständigt harmoniskt utan att någon kommer till skada fastän alla krampaktigt anstränger sig för att åstadkomma så mycket rabalder för ingenting som möjligt.

Mindre rolig men inte mindre intressant är Antoine Fuqua med sina ganska tunga filmkompositioner, till exempel "*Training Day*" med Denzel Washington som korrumpad polis och hans gröne partner Ethan Hawke, som chockeras av den verklighet som Washington gjort till sin egen för att göra rättvisa på sitt eget enda möjliga sätt med att helt åsidosätta lagen. Det slutar så illa som något kan göra, och Ethan Hawke har fått en lektion för livet som knappast utgör någon uppmuntran till polisyrket. I "*Kung Arthur*" har vi en imponerande skurk i Stellan Skarsgård som saxarnas hövding i ett snöstormspinat nordligt England med fantastiska bataljscener, där Arthur tvingas slåss för livet mot omöjliga odds uppresta av barbarinvasioner och en svikande romersk ordning år 452. Det skildrade huvudslaget, som utgör filmens final, är det enda historiska faktum man känner till om kung Arthur. Denna film är intressant för att den koncentrerat sig på just detta och utlämnat all senare legendbildning.

Stellan Skarsgård spelade också huvudrollen i den norska originalversionen av "*Insomnia*", som senare gjordes om i Hollywood av Christopher Nolan med Al Pacino i huvudrollen som en annan utbränd polis med tungt bagage i släptåg i form av oegentligheter i yrket, som är honom till hinder när han skall utreda ett mord långt i norr i midnattssolens land, som aldrig låter honom sova men desto mera grubbla över personliga överväldigande problem, som naturligtvis leder till hans undergång genom både utbrändhet och självförtäring. Skurken här spelas originellt nog av Robin Williams, lika glad som skurk som han någonsin var som clown.

Mera lyrisk och betagande var den engelska poesiutredningen gjord av Gwyneth Parlow och Aaron Eckhart i en viktoriansk romantisk poets privatliv med fru och älskarinna, varvid ett sällsynt vackert drama rullas upp i utsökt 1800-talsmiljö. Filmer om poesi är svåra att göra, men denna har lyckats med stil och övertygelse fastän utredningen till slut måste läggas ner, då även en död poet har rätt att få behålla sina mest privata hemligheter i fred. Denna utsökta film hette "*Possession*" och gjordes av Neil LaBute 2002 på en roman. Vem poeten Randolph Ash egentligen var grundad på för en karaktär får vi aldrig veta.

Så hade vi det australiensiska verklighetsdramat "*Mot strömmen*" med Geoffrey Rush och Judy Davis i huvudrollerna som föräldrarna till de två världsässen i simning på 60-talet, John och Tony Fingleton. Filmen är en intressant pendang till

Geoffrey Rushs genombrott "*Shine*", då han här är fadern som pressar sönerna till omänskliga prestationer och sammanbrott i stället för offret för sin fader, som i "*Shine*". Han är alkoholiserad och arbetslös och misshandlar sin fru Judy Davis allt emellanåt, det är bitvis en mycket dyster historia men ack så välgjord i all sin vardagliga äkthet, ett hårt drama i en liten värld om drömmar och desillusioner, om den bästa vilja i världen som lider skeppsbrott genom de mänskliga begränsningarna. Geoffrey Rush och Judy Davis hör till de allra bästa av världens engelskspråkiga karaktärsskådespelare idag och är alltid sevärd.

Lika dokumentär var den förfärliga "*The Wonderland Murders*" med Val Kilmer i huvudrollen som Hollywoods främsta porrfilmstjärna genom tiderna, John Holmes, som 1981 blev inblandad i en massaker på fyra av sina bästa vänner, ett blodbad som på sin tid framstod som lika brutalt och oförklarligt som Charlie Mansons och hans vänners massaker 1969 på bland andra Sharon Tate. I detta fall handlade det om en ren vedergällning, då de fyra kamraterna gett sig på en sällsynt kvalificerad skurk av palestinskt ursprung och plundrat honom och därefter skröt om detta inför världen, varför den plundrade skurken naturligtvis gav igen med besked och helt enkelt klubbade alla fyra ihjäl genom sina gorillor. John Holmes (Val Kilmer) var inblandad på så sätt, att han först genom sin nära kontakt med skurken lyckats få tillträde till hans hem och släppt in sina vänner där, varpå skurken sedan begagnade Holmes på samma sätt och helt enkelt tvingade honom att förråda dem. Både skurken och Holmes blev åtalade men båda blev friade. Holmes dog i aids sju år senare medan skurken långt efteråt fick ett livstids fängelsestraff för hur många andra förbrytelser som helst. En riktigt slaskig historia men virtuost gjord och med synnerligen övertygande skådespelarinsatser av samtliga involverade, vilket ingalunda gjorde filmen mindre chockerande.

Mera överväldigande i sitt spektakulära sensationseffektsökeri var Roland Emmerichs "*The Day After Tomorrow*" om klimatförändringen och dess konsekvenser, här i form av en plötsligt påkommen ny istid, som i synnerhet drabbar New York och Los Angeles med total nedisning efter total Atlantöversvämning, och supertornados som virvlar bort med alla Los Angeles skyskrapor på en gång. Mycket lämpligt visades denna film just på 95-årsdagen av 'Titanics' undergång, vilket kanske inte ens var avsiktligt. Den är bättre än regissörens tidigare filmer (exempelvis "*Godzilla*", där en jätteskräckodla klampar omkring och trampar ner hela New York, en mycket effektiv och imponerande film även den,) då den faktiskt är aktuell med sin problematik – den manar direkt till ödmjukhet inför naturen och dess oöverskådliga vedergällningspotentialer när det gäller mänsklighetens missbruk av dess gästfrihet.

David Nivens Hollywoodskildringar

Hans första bok "*Månen är en ballong*" hade en så exempellös framgång att han måste skriva en till och fördjupa ämnet. "*Kör fram de tomma hästarna*" ("*Bring on the Empty Horses*") anses av många vara den bästa av alla Hollywoodskildringar. Man får djupgående och förstående porträtt av nästan alla de främsta av Hollywoodkoryféerna 1935-60, vilka inte alltid är sympatiska men desto mera rättvisa. Till de främsta hör skildringarna av Clark Gable och Humphrey Bogart, men även Errol Flynn får man kanske en ännu bättre bild av än genom hans egen självbiografi. Till böckernas läsvärdhet bidrar också David Nivens utsökta språk och sympatiska stil, han är oerhört spirituellt, och fastän han var brittisk militär och son till en brittisk officer var dock hans mor fransyska, vilket delvis förklarar hans raffinerade förfining. Han tar även fram komplicerade problematikhärvor som McCarthyismen och dess traumatiska förföljelser, varvid han inte tvekar inför att namnge dem som hjälpte McCarthy och Nixon med häxprocesserna – de flesta av

dessa är dock filmstjärnor som helt fallit i glömska idag, medan offren (främst Charlie Chaplin) bara lyser desto mer. Framför allt åskådliggör han Hollywoodmedaljens förfärliga baksidor, lögnerna, de avsiktliga bedrägerierna, det högt utvecklade smutskastningssystemet, omänskligheten i drömfabrikens hänsynslösa maskineri, den nästan universella alkoholismen, (till och med Spencer Tracy hade svåra alkoholproblem,) och framför allt pressterrorn – ett av de mest inträngande kapitlen handlar om den makabra personligheten Randolph Hearst.

Han skrev även en tredje bok som heter "Gå långsamt – kom tillbaka fort" som är en roman om andra världskriget och Hollywood. Den första av de tre böckerna är kanske dock den mest givande i sin enkla uppriktighet. Redan i den andra kommer man på honom med upprepningar, och när man läser den tredje känner man redan igen allting. Som dokumentär Hollywoodskildring är dock de två första ovärderliga.

André Malrauxs "Tystnadens röster"

Någon framförde den relevanta synpunkten, att *Fritänkaren* sällan diskuterat konst. I detta sammanhang är det tacksamt att framföra André Malrauxs stora konstrundvandring i all tider i alla länder med betoning på måleriet och med nästan varje tavla och konstverk illustrerat som han diskuterar. Detta konstencyklopediska-humanistiska verk har liknats vid en fyrverkeriraket i flera steg, där varje enskild del utgör en speciell himmelsfärd för sig. Den är oerhört belysande, informativ och spirituell samtidigt som den konsekvent håller sig till saken och nästan aldrig nämner något ointressant. Ett konstlexikon använder man till att slå upp enskilda detaljer, men detta läser man från pärm till pärm och kan man inte göra annat med. För varje konstintresserad borde denna 700-sidorsbok vara ett måste.

André Malraux var en mångkunnig herre som engagerade sig inte bara i konst och humaniora utan framför allt politiskt, då han var aktiv och effektiv i den franska motståndsrörelsen under andra världskriget och blev de Gaulles kanske bästa vän och klädde ett antal ministerposter under dennes tid, medan han kanske gjorde sina mest genomgripande insatser som kulturminister. Han är inte att förväxla med de två andra mycket framstående franska humanisterna med nästan samma namn, André Maurois och François Mauriac.

Shakespearedebatten, del 88.

John Bede:

"Trots all din vältalighet finner jag det fortfarande mycket svårt att förena skalden Shakespeares sinnelag med affärsmannen från Stratford, medan det faller sig mycket mer naturligt och logiskt att finna den verkliga Shakespeares element i Oxford, Derby, Bacon och Marlowe. För att förenkla saken, skulle jag föreslå Oxford som pionjären och etableraren av en viss standard, att Derby var hans arvinge och en sorts grå eminens mest aktiv som finansierare och administratör bakom kulisserna, att Marlowe var Poeten och att Bacon var redaktören (tillsammans med Jonson, Heminge och Condell), samlaren och slutredigeraren."

Mylear:

"En förtjusande romantisk lösning till ett urgammalt problem, John. Det enda problemet är, att du inte har något som helst bevis till stöd för din teori. Jag förnekar inte att Marlowe var en briljant begåvad poet och kunde ha utvecklats till Shakespeares jämlike om han hade fått leva lika länge. Det största problemet är, att du måste övertyga mig (och alla andra) om att han levde vidare efter 1593. Det är riktigt att likbesiktigarens utredning är skum och otillfredsställande, men det är inget

bevis för att han överlevde. Inte heller förnekar jag att Bacon kunde ha varit huvudredaktören för den första Shakespeareupplagan. Han hade alla kvalifikationer. Men det finns inte den minsta skymt av något bevis som kunde kasta ljus över denna möjlighet. Vad vi i den första upplagan har är en lysande eulogi skriven av Jonson, men ingenting alls skrivet av Bacon (om du inte tror att Bacon var medförfattare till själva pjäserna och dikterna, men du kommer att finna att en stilometrisk analys utgående från Bacons kända verk skulle utesluta den möjligheten – baconianer tycker inte om att prata om den saken.) Och naturligtvis skrev Oxford en mängd poesi. Men var har du beviset för att han skrev pjäser av god kvalitet? Om Derby finansierade och administrerade från bakom kulisserna, hur kvalificerar detta honom som författare (eller medförfattare eller ens medredaktör) till en samling av de främsta verk som skrivits på det engelska språket?"

Laila Roth:

"Jag tror det handlar om mer än bara romantik. John kan ha berört sanningen utan att ha varit fullt medveten om det. I ett annat inlägg nämnde han att stratmannen aldrig själv gjorde anspråk på något författarskap. Ett antal pjäser publicerades i hans namn som inte är av Shakespeares standard. Johns summering av stratfordmannen som en huvudsakligen praktisk och ekonomisk affärsman och teaterdirektör och pjäsmäklare lämnar väldigt lite utrymme till övers för den bolmande oceanen av vishet med djupa insikter i omätliga kunskapsområden och filosofi inklusive ett konstant högstämt känsloliv och framför allt en djup psykologi hos pjäsförfattaren. De oförnekliga psykiska och sentimentala kvaliteterna hos poeten är omöjliga att förena med den pragmatiska torra affärsmannen med rent praktisk och ekonomisk förmåga.

De fakta som omger likbesiktigarens rapport indikerar alla en intrikat manöver för att rädda Marlowe. Fastän Oxford inte kan associeras med Shakespeare måste hans pionjärverksamhet för teatern och hans personlighet ha haft ett avgörande inflytande. Om Derby känner vi till hans poetiska och musikaliska talanger, (det finns bevarade publicerade exempel på både hans poesi och musik,) hans omfattande kännedom om hela Europa från sina årtal av resor (mycket mera omfattande än Oxfords), hans möjliga närvaro vid den första iscensättningen av Hamlet i Danmark 1585, hans och hans broders engagemang i både Marlowes och Shakespeares teatersällskap, hans oerhörda svartsjuka över sin vackra hustru som kan ha varit källan till de speciella Shakespearekreationerna Othello och Leontes vilka saknas i originalversionerna, 'Shakespeare'-gravinskrifterna över Derbysläktingar som skrevs först på 1630-talet, bland andra indikationer på intima förbindelser med Shakespeareproduktionen. Bacon hade verkligen ett starkt teaterintresse i hela sitt liv, var djupt involverad med Oxford och Derby och kanske också med Marlowe, stod Jonson nära när den första upplagan sammanställdes och var en kvalificerad författare och filosof som behärskade alla Shakespeares kunskapsområden. Tvivlen beträffande Bacon är endast grundade på hans bristfälliga poesi.

Så om det saknas konkret bevisföring finns det dock något som kallas psykologisk logik, som i fall som detta borde appliceras i brist på materiella bevis. Psykologisk logik kan inte förneka Johns slutsatser som en trolig möjlighet, medan den måste förneka Stratfordmannens trovärdighet som Poeten."

Vid detta skede av debatten utsattes det internationella Internet-debattforumet om Shakespeare för massiv spam-offensiv, som tyvärr gjorde att den avbröts. Vi hoppas på en fortsättning.

Ahasverus minnen, del 67: Persien.

Det orientaliska land som alltid intresserat mig mest är det sagoomsusade Persien, hemlandet för islams enda framstående och bestående litteratur. Med jämna mellanrum begav jag mig till detta mellanting mellan indisk överklighet, egyptisk mystik, turkiskt övermod och barbari och judisk fromhet och fann det varje gång lika oförändrat, vilka våldsamma förändringar som än ideligen kastat om ordningen i landet under sekternas gång. En av mina bästa vänner var den vänlige fantasten Firdausi, sedermera Persiens nationalskald, som nog var den både gladaste och visaste av alla perser. Han är den enda muhammedan som på oförgånglig vers medgivit att Moses överträffar alla senare profeter och vars utsaga därom fått stå oemotsagd. Vi hade mycket trevligt tillsammans under den frejdige Mahmud den store vid millenniumskiftet då hela Europa för övrigt var mera barbariserat än någonsin. Även om jag också kände Avicenna och resonerade mycket med honom föredrog jag alltid den glade Firdausis enastående underhållande väsen med oavslutbara sagor från alla tider och alla länder. Han visste nästan lika mycket som jag.

Icke arabernas förödande kulturskändning, icke Djingis Khans mongolvälden, icke Timur Lenks blodtörst kunde utplåna det gamla eviga Iran, som tog sin början med forntidens riddar Rustan, som tog fart med det mediska riket, som nådde sin höjdpunkt under Kyros den store och Dareios den store, som civiliserades av Alexander den store och som sedan var den enda monarki i världen som envist trotsade romarna tills den dukade under för araberna. Men islam i Persien fick sin mycket egna gestaltning. Den var tolerant, den hade tid för fabler, den grundade egna sekter och skaffade sig egna heliga städer, den färgades av det gamla sagolandets förflutna. Endast i Persien kunde "Tusen och en natt" ha kommit till.

Och trots alla de blodiga enväldshärskarna så har det då och då lyst till en stjärna i form av en upplyst despot som förtjänar att nämnas i de universella annalerna, som safavidernas dynastis grundare Ismael I, som gjorde shiitismen till statsreligion och gjorde Persien till nationalstat oberoende av turkar och araber, den internationellt inriktade byggherren Abbas I den store, som öppnade Persien för europeiska ambassadörer, den store rövaren och erövraren av Delhi Nadir Shah; den ädlaste av alla Persiens konungar, den unge martyren Lutf Ali Khan, som stupade blott 26-årig genom förräderi efter Persiens historias vackraste exempel på envis oövervinnelig tapperhet parad med högsinhet, och sist men inte minst de båda sista shaherna av ätten Pehlevi, Riya Khan Pehlevi och hans son den nyligen avlidne Shapur Mohammed Arayamer, vilka med glans ryckte fram Persien till en status av orientens framstegsvänligaste, modernaste och mest toleranta stat med en stark universalistisk monarki fri från all religiös eller politisk ideologi, tills analfabeten och backstugusittaren Khomeini kom på att störta orientens humanaste kulturland i olycka och kaos med total mänsklig orättvisa som medel: fler människor har mördats i Iran efter Khomeinis fanatiska revolution än någonsin förr vid något tillfälle i Irans historia.

På den tid då Iran återuppstod och började bjuda romarna spetsen på allvar på 200-talet, så frågade jag min gode vän Plotinos vad han trodde om det persiska undret.

"Vad tror du om denna envisa drake, som aldrig upphör att spyta eld och sticka upp huvudet och bjuda alla större stormakter spetsen fastän den alltid då och då med jämna mellanrum konsumerar sig själv?"

Och han svarade med sitt berömda stoiska lugn:

"Persien kommer att vara längre än Rom, ty felet med Rom är att det aldrig kan ta kål på sig själv: det kan aldrig förnya sig. Det har stagnerat en gång för alla."

Han visste inte hur rätt han hade.

Han försökte förnya den gamla klassiska filosofin som tagits i arv från Platon med sin alexandriska kultur, fina bildning och utsökta finkänslighet, men den korruperade och barbariserade formen av kristendomen hade då redan vunnit stadga och spred redan det kulturfientliga gift överallt som gjorde det omöjligt för den naiva goda positiva homeriska hedonistiska skönhetskulturen att överleva, då den var lika sårbar som öppen och aldrig gjort något motstånd mot ondskan.

Och dock klingar Plotinos huvudsakliga kärnförkunnelse ännu idag så positivt ljuvt, att den överträffar och bryter udden av alla religioner i historien med sitt osläckliga antika skönhetsljus: den tesen, att ingenting ont är så ont att det i en konstnärs händer inte kan användas till godo.

Kalender, maj 2007

- 1 Unionen mellan Skottland och England fyller 300 år.
Picassos största målning 'Guernica' fyller 70 år.
- 2 150-årsminnet av Alfred de Mussets bortgång, George Sands älskare före Chopin.
- 6 70 år sedan Hindenburgkatastrofen.
- 10 150-årsminnet av Sepoyrevolten i Indien.
100 år sedan Mors Dag första gången firades, i Philadelphia, USA.
- 12 Leslie Charteris Bowyer Yin, 'Helgonets' skapare, 100 år.
50-årsminnet av Erich von Stroheims bortgång.
- 13 Daphne Du Maurier 100 år.
Den första permanenta brittiska kolonin i Amerika, Jamestown, Virginia, fyller 400 år.
- 21 80 år sedan Charles Lindbergh flög över Atlanten.
- 22 Georges Remi, alias 'Hergé' 100 år, skaparen av 'Tin-Tin'.
Laurence Olivier 100 år.
- 23 Carl von Linné fyller 300 år.
- 24 Arnold Wesker 75 år.
- 26 John Wayne 100 år.
- 27 Golden Gate-bron i San Francisco fyller 70 år.
- 28 Zuiderseedammen i Holland, världens största, fyller 75 år.
- 29 John F. Kennedy skulle ha fyllt 90 år.

Idealresan, del 1 : 48 timmar till Sofia.

Resan inleddes med ett attentat. Två dagar före min avresa genomfördes ett våldsamt attentat på nätet när två av mina medarbetare, Laila Roth och John Bede, attackerades på bred front av stratfordianer, då en av dessa genom att snoka i nätets teknikaliteter funnit att de vid sina besök i Göteborg använt samma dator som jag. Alltså var vi en och samma person! Jag anklagades för att ha manipulerat hela Shakespearedebatten på nätet med att ha uppträtt under tre olika postadresser! Även Carl O. Nordling drogs in i härvan, och någon (en oxfordian) anklagade honom för att ha uppträtt under namn av oss alla tre! Därmed kom Shakespearedebatten fullständigt av sig, stratfordianerna blev fullständigt psykotiska i sina frenetiska aggressioner, tumultet på nätet var totalt, och alla var förvirrade. John Bede skulle just fara hem till Irland när detta inträffade, och han var mycket bedrövad och besviken över den nya Shakespearediskussionsgrupp som bildats just i avsikt att omöjliggöra personangrepp och urspårningar, ur vilken grupp just denna attentatsoffensiv utgått. Laila tog det lugnare och lovade att återkomma senare. Allt jag kunde göra var att försöka reda upp alla missförstånden. Några sansade skolastiker försökte lugnt påpeka det faktiska att vi var tre helt olika personligheter med helt egna webbsidor och produktioner på nätet, varför det inte kunde råda något tvivel om att vi var tre och inte en, vilket dock inte kunde dämpa stratfordianernas bärsärkarraseri, och ord som *bullshit! scoundrel! fraud! dishonesty!* haglade i etern medan ingen kunde beslå mig med lögn. Mitt i detta pågående krig måste jag resa söderut och överge fortet och de kämpande åt sin egen självdestruktiva svada. Det var ju faktiskt bara det enda vettiga man kunde göra med detta krig, att gå ut därifrån och kanske aldrig mera delta i debatten. Dock har vi lyckats rädda de sista argumenten före korseldsutlösningen, där den sista frågan dock aldrig blev besvarad (*i detta nummer, Shakespearedebatten 88*). Frågan är om nätdebatten alls kommer att kunna fortsätta, då inbördeskriget är totalt och dessutom infekterat med allomfattande psykoser.

Med detta kriselände hängande över sig reste jag bekymrad iväg och kom åtminstone helskinnad fram till Danmark, där jag fick någon moralisk hjälp av en kollega, som förklarade att stratfordianernas problem var att de fastnat i illusionerna av det bedragande skenet och därför inte kunde se skogen för träden.

Vädret var barmhärtigt men föga uppmuntrande, då solen melankoliskt lyste med sin frånvaro och gömde sig konsekvent bakom de grådystra molnen, men resan såg ut att kunna gå problemfritt ända fram till Sofia. I Köpenhamn lyckades jag skaffa den sista reservationen (som inte gått att få i Göteborg) från Belgrad till Sofia, som om allt gick väl jag skulle nå fram till i ottan tidigt lördag morgon efter 45 timmars tågresan. Det var torsdag den 15 mars 2007, jag hostade fortfarande efter en katastrofal förkylning som också försökt sabotera min avresa några dagar innan, men det var bara till att inte ge sig utan bara köra på. Så länge det inte regnade var allt gott och väl.

Allt gick väl ner till Wien. Där försenades tåget till Belgrad med 20 minuter från början. Det fanns en jugoslavisk restaurangvagn ombord som bara hade sådant att servera som inte stod på menyn. Jag provade en vanlig wienerschnitzel som var torr som fnöske och kostade 11,40 Euro med vatten och en något bättre sallad. Då var kaffet bättre, som kostade 2 Euro – de hade bara cappuccino eller turkiskt kaffe, medan det stod neskafe på menyn. De menade att skillnaden mellan vanligt kaffe och neskafe var att man drack vanligt kaffe genom munnen medan neskafe måste intagas genom näsan, och sådant ville de inte servera. Därför fick det bli den dyraste varianten cappuccino i stället, som var sämre och tunnare än vårt vanliga mjölkkafe.

Det försenade tåget hann precis fram till Belgrad innan Sofiatåget skulle avgå därifrån, som man fick skynda sig över spåren till för att hinna med. Det var

överfullt, och elektricitet fanns inte i de flesta kupéer. Jag kunde inte sitta och läsa mina goda böcker i en mörklad kupé och lyckades klämma in mig hos en skara stökiga ungdomar i en annan där ljuset fungerade. Ingen av dem kunde engelska, och när jag väl hade satt mig och börjat läsa mitt bland deras kedjerökande, festande och hånglande, höll de på med i en timme att försöka hitta frasen på engelska för att den plats jag tagit "inte var tillgänglig". Jag struntade i dem och fortsatte läsa.

När jag skulle gå och tvätta händerna före insomningen visade sig tåget vara så fullt denna fredagsnatt att folk till och med stod och trängdes i korridorerna. Det liknade ett indiskt tåg. Trängseln ledde till extra förseningar vid varje station, och jag häpnade när det redan var ljus igen innan vi kommit fram till gränsen. Allt som allt blev tåget 3 _ timmar försenat.

Diana hade måst gå till sina plikter innan jag kom fram, men hon hade omtänksamt lämnat allt i ordning: frukost, handduk, internet påkopplat och till och med ett välkomstbrev.

Vädret hade aldrig varit vackrare i Bulgarien, Vitosha glänste i sin snöskrud likt en vit jätteval av marmor, och jag hade aldrig blivit varmare mottagen i Sofia, trots att ingen var hemma. Det kändes som om det värsta av resan redan var över.

(I nästa nummer: *Makedoniska utsvävningar.*)

Succéresan, del 10: Milano.

Morgonen i Pollone var den mest njutbara under hela resan hittills. Man kunde sitta barärmad utomhus på terrassen och njuta av det fullkomligt strålande vädret med Alperna samtidigt diamantglänsande i klarhet och gnistrande snö och is. Aldrig hade jag upplevt en vackrare morgon i Italien.

Vid middag kom Lorella och något senare även Gian Carlo, och vi hade en trivsam lunch tillsammans. Även Gian Carlo var intresserad av Ladakhprojektet, men allt hängde på Lorellas hälsa och hennes besvär med sitt avsigkomna knä.

Hon hade även andra problem. Medan vi satt där i solen och hade det skönt ringde en man som monoligerade inför henne i en timme. Hon lade aldrig på luren för någon som ringde henne utan gjorde sitt bästa för att ta sig an alla som sökte sig till henne, men denne var en galning. Hon lät mig höra prov på hans monolog i hennes telefon – ett fullkomligt egoflippat narcisseri utan mening. Vi förlorade mycket värdefull tid på hans saboterande samtal och försenades till Milano, så att vi hamnade mitt i helgtrafiken mot skärtorsdagskvällen. Tre timmar tog de åtta milen från Biella till Milano på grund av köerna. Det var bara det första av kvällens problem.

Lorellas nya kille var en lång räkel från Argentina som lämnat Israel för fem år sedan med sin fästmö för att arbeta i Milano som ingenjör. Hans fästmö hade inte trivts och därför rest hem igen och lämnat honom. I stället hade han funnit – Lorella, om det inte snarare var hon som funnit honom. Han var mycket lång, mörk med fyrkantigt ansikte och lockigt hår och mycket lugn och sympatisk. Han hade kommit till Italien med båt från Haifa precis efter den senare intifadans utbrott, så att han varit nästan den enda passageraren ombord. I och med intifadans utbrott hade turisttrafiken upphört, och färjelinjen Haifa-Venedig hade lagts ner. Han hade kanske varit dess sista passagerare. Han hade kommit fram till Venedig i gryningen och var alltså en av de få som fått njuta av privilegiet att få komma till Venedig på rätt sätt – sjövägen.

Sedan gällde det att hitta Rasmus. Lorella och han hade kommit överens per telefon om var han skulle invänta oss, men när vi kom fram hittade vi honom inte. Vi sökte även vid spårvagnshållplatsen och vid det väldiga snabbköpet men utan resultat.

Lorella hade glömt mobiltelefonen hemma, så enda sättet att få tag på honom var att fara tillbaka och hämta mobiltelefonen. Vi avlämnade kvällens andra dam, Nicoletta från Ukraina, vid snabbköpet så att hon under tiden kunde inhandla vad som behövdes medan vi letade efter Rasmus.

Genom samtal via mobilen fick vi veta att tunnelbanestationen hade tre utgångar och att vi sökt honom vid fel utgång. Alltså fick vi återvända och söka på nytt, och nu fann vi honom. Sedan gällde det att hitta Nicoletta vid snabbköpet. Naturligtvis var hon spårlöst försvunnen i det ofantliga varuhuset, som hade tre utgångar, medan hon inte hittades vid någon. Lorella lämnade bilen för att spåra henne inne i mastodonthuset medan jag fick prata i fred med Rasmus.

Hans kontrakt går ut nu i år, och även om han kunde fortsätta som konsult överväger han att söka något annat exempelvis i Nya Zeeland eller Indien. Han menar att han kan Italien även fast han bara bott på dess sämsta ställe. Vi får se. Han behärskar språket och talar det ledigt och felfritt, så det vore synd om han nu skulle överge mitt andra hemland.

Till slut hittade Lorella vår Nicoletta, och vi kunde äntligen slappna av och ägna resten av kvällen åt väsentligheter, alltså middag och umgänge. Det hade varit en strålande dag alltigenom, och för första gången kunde vi ha middag utomhus på balkongen. Det var som att fira årets vårpremiär samtidigt som det var skärtorsdagsafton och fullmåne.

Efter midnatt tog det roliga slut, Rasmus och Nicoletta måste återvända hem, och Yosi vår värd var trött. När han gick och lade sig somnade han omedelbart som en sten för att sedan snarka hela natten. Jag fick sova på en madrass i salen, men det gick bra det också. Lorella hade varit på sitt bästa humör hela kvällen, jag älskade henne mer än någonsin, jag var glad över att mitt besök hade gjort henne gott, och huvudsaken var att hon var lycklig även om det bara var tillfälligt.

Hennes goda humör fortsatte morgonen därpå, men vår skilsmässa var lika oundviklig som svår. Klockan 10 måste jag avresa, och vi försökte lova varandra att skriva oftare. Jag ville göra allt för henne även om det var så extremt litet jag kunde göra, av vilket dock det allra minsta men mest viktiga var att hålla kontakten.

(I nästa nummer: *Monza.*)

Jubileumsresan, del 14: Flykten från Darjeeling.

Dolly bekräftade också att allt inte var alldeles säkert i Kathmandu. Dave Douglas, hennes bror, framstående konstnär i Kathmandu, hade precis fått en tavla färdig och skulle leverera den när kunden blev kidnappad av maoisterna. Deras verksamhet påverkar alltså till och med fredliga harmlösa konstnärer och deras verksamhet negativt.

Och deras aktiviteter har spridit sig långt ner i Indien. I Patna genomfördes en djärv och väl planerad kupp mot ett fängelse så att över 300 interner blev befriade, däribland två maoistiska ledare.

Mina italienska vänner återkom samma dag från sin femdagarstrek till Sandakphu och Phalut ganska medtagna, då de frusit ordentligt under nätterna på 3500 meters höjd med minusgrader i dåligt isolerade hyddor. Christian från Danmark var en annan gäst som tänkte njuta ordentligt av vår varma dusch och var just färdigt intvålad när varmvattnet tog slut och slog över till iskallt direkt. Ack, alla dessa kallduschar i Himalaya!

Under natten gick temperaturen ner till 12 i vår sovsal, men den råa fuktigheten förvärrade kylan. Jag frös ohjälpligt och måste klockan 3 stiga upp för att dra på mig byxorna för att kunna sova vidare.

Solen kom under morgonen men var inte långvarig, och Kanjenjunga förblev intäckt i moln. Jag köade i 90 minuter vid biljettkontoret i järnvägsstationen för att pröva min möjlighet att få en biljett till Delhi. Skulle det inte gå skulle jag satsa på bussen till Bodhgaya och därifrån ta tåget. Men jag fick biljett. Det blev vad de kunde erbjuda mig, en dyr första-klass AC (*Air Conditioning*) i ett supersnabbt tåg som skulle nå Delhi (1500 kilometer) på ett drygt dygn för 1620 rupier, vilket trots allt var billigt.

Vi hade en gemytlig frukost i solen, jag och italienarna med Marcus från Australien, som igen hade råkat ut för att vattnet blev iskallt just när han tvålat in sig. Solen varade till klockan 10. Sedan tog dimmorna och den råa kylan över.

Christian planerade vidare sin trekking i Nepal. Och jag fick en chock när jag mötte honom i vårt café tillsammans med en kopia av Johannes men av betydligt yngre årgång. Även Christian hade frusit under natten trots sin sovsäck och haft kallare i sitt rum än vi haft i dornitoriet. Johannes yngre kopia visade sig komma från Finland och hade länge verkat i Nepal som biståndsarbetare. Han var mycket blid och vänlig, var finne och hette Tatu. Han skulle bo i vår sovsal med oss. Under mina sjutton resor i Himalaya var han den tredje finne jag någonsin träffat (efter en flicka i Mandi 1995 och en finne i Nepal 1997 som inte ens kunnat engelska) utom Johannes.

Vädret blev inte bättre. Sista morgonen i Darjeeling var det så råkallt att man knappast ens kunde skriva. Då gick det för långt. Darjeeling med världens vackraste läge vid Kanjenjunga kunde bara bjuda på isdimma och iskyla, mörker och råhet. Det var värre än november i Göteborg.

Solen kom nästan fram senare på morgonen, så att man nästan kunde existera. Alessandro, Marcus och Renzo stack iväg till Sikkim, så det blev bara jag, Christian och Tatu kvar på Tower View. Naturligtvis diskuterade vi väderfrågan och skurken i dramat, växthuseffekten, som förstörde vädret för oss i Darjeeling och smälte ner alla världens glaciärer. Christian hävdade att allt inte var miljöförstörelsens fel men att denna visserligen förvärrade situationen. Undersökningar i Canada visade att glaciärer smält i British Columbia och Alberta redan före industrirevolutionen och att detta berodde på ökad solaktivitet. Detta ursäktade dock naturligtvis inte på något sätt miljöförstörelsen och koldioxidutsläppen, avverkningen av skogarna och förgiftningen av haven, som var helt och hållet på människans ansvar och ej på solens. Däremot var ozonfrågan en helt annan fråga som varken berodde på solen eller på koldioxidutsläppen utan på utsläppen och frigörelsen av freoner från delvis människans miljöförstörelse och den globala uppvärmningen, som frigjorde farligt mycket kväve från de smältande tundrorna. Kort sagt, naturen kunde tillgodose alla människans behov men ej hennes girighet.

På Chowrasta var det fullt hålligång denna lördag med omfattande Sai Baba-processioner och stort halleluja. Jag visste inte att han fortfarande var aktuell som sektledare efter alla sina pedofilskandaler.

Min sista kväll i Darjeeling tillbringade jag med Tatu och Rob, en nykommen engelsman från Oxford, som Christian ville ha med sig på sin trek till Mount Everest men som inte var helt entusiastisk. Han var väl medveten om att maoisternas ensidiga vapenvila skulle gå ut den 3 december, då han och Christian, om han följde med, skulle befinna sig mitt i sin trek och kanske komma tillbaka till Kathmandu lagom till vapenvilans upphörande, då ingen visste vad som skulle hända.

En annan osäkerhetsfaktor var vädret. Den 9 november 1995 hade Himalaya drabbats av en plötslig orkan från Bengaliska Viken som öst våt snö över bergen i massiva syndafloder och orsakat plötsliga jordskred och översvämningar överallt. 63 turister hade förolyckats, och under de följande veckorna undsattes hundratals. Christian hade varit i Nepal för första gången då och glömde det aldrig, så åtminstone han visste vad Nepals berg handlade om, men han hade ingen erfarenhet av maoister.

Vi satt uppe och pratade tills vi kördes ut då vår värdfamilj ville gå och lägga sig. Klockan var bara strax över 10, men kökspojken vidtog det smutsiga tricket att stänga av elektriciteten för att få iväg oss.

Naturligtvis var mitt beslut att återvända till Himachal och hoppa över Nepal kontroversiellt, men jag hade övervägt riskerna noga, och i min ålder är det ursäktligt att minimalisera riskerna. Christian och Rob hade månader på sig och hade råd att förlora tid på vilda strejker och maoister i Nepal medan jag bara hade åtta dagar kvar och inte kunde missa flyget. Chanserna för bättre väder i Himachal var också bättre än i Darjeeling, där bristen på solsken hade en förödande demoraliserande verkan som blev värre för varje dag. Sedan sista dagen i Pelling (den 17 november) hade jag knappt sett solen och bara frusit.

(I nästa nummer: *Resans tredje varmdusch i Vashisht*)

Rehabiliteringsresan, del 5: Gwaldam.

Halvar beslöt att stanna i Joshimath för att smälta alla sina formidabla intryck av Indien under sina första tio dagar i landet och framför allt av det vidunderliga Joshimath, som alltid är lika magstarkt. Alltså fick jag fortsätta ensam mot Gwaldam.

Avskedet kom plötsligt på, han bestämde sig under loppet av bara en timme, och ehuru jag var hårt frestad att stanna en extra dag i Joshimath för det vackra vädrets skull fann jag mig inte ha tid till detta – jag hade snart förbrukat halva min restid i Indien, medan Halvar hade 140 dagar kvar. Han kunde gott ta det lugnt och njuta och gå en andra gång upp till Auli för att njuta av Nanda Devi och kanske till och med nå topparna bortom skogen, medan jag måste börja tänka på schemat.

Han hade varit en ypperlig reskamrat hela vägen, kanske den ypperligaste jag erfarit (av 23 inklusive mina båda gruppresor till Tibet), vilket inte vill säga litet. Ändå hade han haft ett ohyggligt förflutet som professionell alkoholister och narkoman sedan ungdomen till för fem år sedan, varefter han aldrig mer smakat en droppe sprit. I stället hade han ägnat sig åt Länkarna (Anonyma Alkoholister) och såg det som sin uppgift i livet att hjälpa till med att rädda andra alkoholister. Därför ville han besöka så många AA-möten i Indien som möjligt.

Trots sitt livslånga missbruk var jag tvungen att konstatera att hans hjärna var helt oskadd. Han var intelligent och beläst och alltid intressant och positiv att prata med, han hade själv skrivit mycket och kunde mycket poesi, särskilt Hjalmar Gullberg, och var expert på Dostojevskij. Han var en ytterligheternas man men enligt min uppfattning enbart i god bemärkelse, och vi hade enbart haft gott utbyte av varandra hela vägen.

Det var med saknad jag lämnade Joshimath en fullkomligt stjärnklar morgon, varför jag avundades Halvar hans kommande dags njutning av Aulis högfjällspanorama och Nanda Devi, men jag hade turen att få en buss som skulle hela vägen till Gwaldam utan byten på vägen. Jag fick därför en bekväm och njutbar resa de 16 milen till Gwaldam i smäktande solsken hela vägen genom det leende skönhetslandskapet, så resan kunde inte bli bättre. Inför uppstigningen mot Gwaldam blickade jag bakåt och såg då stora tunga mörka molnbankar lägga sig över bergen mot norr, vilket bara kunde betyda oväder i Joshimath. Efter sju timmar för 120 rupier var jag framme klockan 2 i Gwaldam.

Gwaldam är mest känt och berömt för den bästa utsikten i Garwhal mot berget Trisul (7100 meter) vilken nu bortskymdes av molnen. Jag fann mig väl till rätta i *the Tourist Rest House*, ypperligt beläget mitt i byn på en åsrygg med utsikt åt alla väderstreck, där jag fick en säng för 80 rupier (13 kronor). Min trevliga värd

därstädes lovade mig att molnen skulle skingras till kvällen och att morgonen skulle bli klar. Det återstod att se.

Kort sagt, jag hade haft en underbar tur som kommit till Joshimath i oväder för att därpå få en fullständigt klar hel dag i sällskap med Nanda Devi för att sedan komma undan i tid innan nästa oväder kom, medan jag beklagade Halvar som stannat kvar. Vi skulle hålla kontakten genom elpost för att sedan återses i Dharamsala före min hemresa.

Molnen skymde Trisul till kvällen, men jag gjorde ändå en liten vandring upp till kullens högsta topp i skymningen, som blev en månskenspromenad på vägen tillbaka. Emellertid visade sig Gwaldam vara ett skralt matställe. Det fanns bara två restauranger som kunde erbjuda något liknande mat, och på det andra stället förstod ingen engelska. Man var alltså hänvisad till bara ett ställe, där de hade en maträtt i två variationer, chowmein med ägg eller utan, och om man inte sade särskilt till kryddades förrättningen till oigenkännlighet med chili, som man måste svälja ner med hinkvis med vatten för att inte bli en eldsprutande drake. Kort sagt, hårda bud.

Men i den restaurangen satt det två finnar, Kari och Petteri, och Kari hade kommit till Indien redan så tidigt som 1979. 1986 hade han bott på mitt Rishilok i Rishikesh, som då bara hade bestått av en liten byggnad. Nu var det ett omfattande komplex med en idealisk park...

Här i Gwaldam hade jag min Allhelgonadröm. Det var en helt vanlig dag i Göteborg, och jag promenerade på Viktoriagatan under vad som brukade vara familjen Hektors balkong. Av en nyck ringde jag på hos Raoul Hektor och bad att få komma upp. Han var hemma.

Jag visste ingenting om honom, och vi hade inte setts sedan skolan. Han hade gått i klassen över mig, men vi hade ändå varit klasskamrater när våra två klasser delat samma klassrum. Han var son till Kaj Hektor, som hörde till skolans varmaste understödjare. Han var sympatisk och varm, lågmäld och godmodig, så han var den idealiska vännen att hälsa på.

Min ankomst var inte helt välkommen, hans vackra fru var där som jag aldrig sett tidigare och inte vetat att fanns, men vi drack vin och pratade om gamla klasskamrater, om Nandor Hanko som tagit livet av sig, om Valdemar Dudek som drunknat i alkoholism; och så ser jag min bästa vän Hubert komma gåendes nere på gatan. (Vi satt på balkongen.) Jag ropar upp honom, och han kommer upp. Samtalet fortsätter att handla om gamla tider och gemensamma vänner, och jag berättar om den senaste som dött, en flicka som omkommit i en trafikolycka, för övrigt den flicka i klassen vi båda hållit kärast. "Hon fick en ännu grymmare och orättvisare död än du," sade jag till honom. Själv hade han ju dött i cancer bara 51 år gammal, men jag sade detta till honom helt naturligt och spontant, och han tog inte alls illa upp.

Vår samtalston förblev lika avslappnad och gemytlig, tills Raouls fru kom in med sitt nyfödda barn och visade upp henne, en dotter. Vi betogs av beundran och visste inte att han var nybliven far.

Vi hade pratat av oss det värsta, och det var nu självklart att resa sig upp och vandra vidare. Jag hade hela tiden framhållit för Raoul att jag bara kommit för en fem minuters visit, men det hade blivit minst en halvtimme. Vi gick ut på gatan igen och skildes där som gamla vänner som skulle träffas igen i morgon, varför inte i skolan i samma kvarter där Raoul bodde...

Hubert och jag var de bästa vänner så länge vi var klasskamrater, och vår relation förblev alltid den bästa hur litet vi än sedan träffades. Här uppenbarade han sig livs levande igen som den självklaraste sak i världen, och ingen av oss hade förändrats sedan skoltiden...

(I nästa nummer: *Almora*)

Konferensresan, del 7: Ökenmarathon i solregn

Det kanske märkligaste med mitt nuvarande Ladakhbesök var att jag aldrig hade mått så bra i Ladakh tidigare. Resan från Manali över de tre passen på 4800, 5000 och 5300 meter längs steniga vägar i 16 timmar hade medfört den obligatoriska huvudvärken, som emellertid varit totalt bortblåst den första morgonen i Leh. Ej heller aptiten hade strejkat, som vissa tidigare år, utan kunde inte bli bättre.

Det var således i bästa form jag lämnade min vackra bondkvinna i Likir och hennes späde son före klockan åtta på morgonen med siktet ställt på Themisgam 40 kilometer längre bort bortom diverse svåra pass och öknar. Avståndet var ett reguljärt Maraton men hela tiden mellan 3500 och 4000 meters höjd med även forsar att forcera, vilket var det svåraste.

De två första passen var ingenting. Min värd på Norbu i Yangthang, där jag stannade för te på halva vägen, informerade mig att broarna var hela. Det var de inte alls. Jag förlorade en timme på olika strandade företag att ta mig över den strida Wuleh Tokpo och måste till slut vandra den mycket tråkigare bilvägen över mycket längre norrut. Sedan började det regna ordentligt.

Det kändes fånigt att gå med ett uppspänt trasigt paraply mitt i den sterila bergsöknen som skydd för ett fullständigt absurt solregn, som aldrig avtog utom för att börja på nytt, men jag hade inget val. Vädret var dramatiskt och skrämmande, turvis hotfullt med blyblåsvarta moln utan att det regnade och absurda solregn som aldrig upphörde.

Jag nådde fram till foten av det sista passet halv 3 på eftermiddagen efter att ha suttit av en timme på teraster i Yangthang och Hemis Shukpachen och förlorat en timme på bortspolade broar. Jag hade faktiskt försökt ta mig över en av forsarna på en trädstam som lagts över med att gränsla den och hasa mig fram, men forsen hade varit för ursinnig och gripit tag om mina ben och hotat snurra mig runt och ner i fallet. I Hemis Shukpachen väntade en kvinna vid grinden på förbipasserande förfriskningskandidater, alltså turister. Det visade sig vara samma vackra kvinna som raggat mig till sitt hus för fem år sen, när jag första gången gjorde denna vandring, ty jag kände genast igen köket när jag kom in i det. Hon bjöd på ett fantastiskt starkt te som jag är säker på att måste ha varit kaffe, och det var så gott och berusande med sin styrka att jag måste ta ett andra glas.

En annan svårighet var att passen var leriga på grund av regnen, så det var väldigt lätt att halka där uppe för att sedan hasa ner några hundra meter i leran, i synnerhet om passet var brant.

Kvart före fem nådde jag fram till min gamla värdfamilj i Themisgam. Bara det sista passet och nedstigningen därifrån hade alltså tagit mer än två timmar av Maratonloppetets sju. Då började det kännas i skuldrorna, min ryggsäck var som vanligt för tung, och även benen började äntligen klaga, men förvånansvärt nog led jag inte av någon skoskav alls. För första gången någonsin hade jag kommit över ett par praktiska sandaler som skonade mig från den plågan. Jag hade köpt dem begagnade för 40 kronor, och märket var Puma.

Ett antal andra gäster hade tagit sin tillflykt till mitt värdfolks hem som regnat in och bort på campingen. Ladakh var fullt av trekkare och campare som fått sin semester bortregnad och förstörd, för att inte tala om Ladakhs hela befolkning.

Men mitt värdfolk tog lika hjärtligt hand om mig som någonsin. Jag fick genast obegränsade mängder te och fick själv bestämma middagen. Det skulle bli välbehövligt att få vila ut och på en så idealisk ort som denna vänta ut det förbannade regnandet.

(I nästa nummer: *Sammanbrott i Themisgam*)

Lycklig resa med komplikationer, del 16: Italienska extravaganser

Den hjärtliga italienska feststaffeln måste ha hörts vida omkring, ty de glada tillropen därifrån, det höga och högljudda humöret, de muntra och skallande skratten fyllde hela omgivningen så att man nästan inte vågade sig i närheten fastän de satt inomhus och det regnade och stormade ute.

Utom dessa 16 italienare skulle det bli fler italienare. Ett ungt par från Rom och Florens dök upp precis lagom till middagen hos mig i Choskor, och vi blev sittande hela kvällen med diskussioner om Eurokrisen med dess omedelbara och nästan oöverstigligen konsekvenser för folk i medelhavsområdet. Men vi var överens. Det gick inte att gå tillbaka. Man måste klara sig genom Eurons barnsjukdomar liksom Europa klarade sig genom och efter andra världskriget. Det var en uppförsbacke med en ände och ett krön som det inte dög att uppge.

Hos mig på Choskor bodde också två unga damer från Nya Zeeland som var dess trevligaste sällskap. De hade tillsammans gjort Kashmir och varit ute på en idealisk trekkingtur norr om Sonamarg på åtta dagar förbi Zoji La. Som två unga vackra blonda damer hade de mött sina utmaningar i det muslimska Kashmir och klarat av dem alla. Precis som jag 1999 hade de avskräckts av den hårda affärsmannamentaliteten som hänsynslöst exploaterade resenärerna genom sitt utbredda maffiaskyddssystem men kommit därifrån utan svedda vingar. Nu hade de bara några få dagar i Ladakh, men det var min glädje att kunna tipsa dem om det viktigaste.

Tyvärr blev den ena av dem sjuk och kräktes hela natten av okänd anledning, sådant händer i Ladakh, själv drabbades jag av en plötsligt kopiöst rinnande näsa som ännu ett besvärligt utslag av min långa och egendomliga förkylning, men de siktade i alla fall på att resa till Leh samtidigt som jag fredag morgon efter jämnt en veckas bortavaro för min del.

Torsdagsmorgonen ägnade jag mig åt bergsbestigning. Strax vid Alchi finns ett berg som varken är avskräckande högt eller avlägset med flaggor på toppen som bevisade att det kunde bestigas och som lovade en utsikt. Det var ett helvete att bestiga det, ty det var bara stenar och lössjord större delen av vägen upp. Jag fann ingen stig, och man bara halkade bakåt hela tiden medan sandalerna fylldes av små vassa stenar, som man ideligen måste befria sig från genom att ta av sandalerna och tömma dem, ungefär som att oupphörligen länsa en läckande båt. Det gick lättare högre upp, och från toppen kunde man se Likir. Det var väl närmare 4000 meter högt, men tyvärr hade jag problem med kameran som hakat upp sig på så sätt att filmen aldrig tog slut fastän man passerat bild 38. Tyvärr tydde detta på att filmen släppt framdrivarspolen, och i så fall hade ett okänt antal bilder gått förlorade. Det var många haveriproblem på denna resa, men där uppe lyckades jag i alla fall byta film. Med Nya Zeeländskorna hade vi diskuterat för- och nackdelar med digital- och konventionell kamera med film. De avgörande digitala nackdelarna för mig var att man inte kunde byta objektiv och att digitala bilder inte genast gick att framkalla till diapositiv, vilket är vad jag alltid föredragit. I Indien var det dessutom mycket svårt att ladda ner en full digitalkameraskörd till CD för bevaring.

När jag kom ner från berget mötte jag två italienare i upplösningstillstånd. Det visade sig att de hade kommit över det beryktade passet Tar La ända från Lamayuru med dessutom två unga damer i följe. Deras strapatser hade varit fruktansvärda. I den sista byn före passet hade de inte kunnat uppbringa någon mat, så att de nödgats gå upp för passet i tio timmar utan mat. Väl framme och uppe vid passet hade de väntat sig någon form av belöning för sina mödor genom Tar Las berömda utsiktspanorama, men de hade inte sett någonting utan bara mötts av dimma och snö. Det hade faktiskt inte kunnat vara värre. Jag berättade om min bestigning av det lilla berget vid Alchi och dess mödor med stenar och grus i sandalerna hela vägen

upp, och de sade genast: "Precis så var det hela vägen brant upp för Tar La i tio timmar." Jag lotsade dem till restaurang Lotsava, den bästa i Alchi, där de förgäves även sökte billig övernattnig. De hade alltså dessutom nästan inga pengar. De hade satsat på en resa till Ladakh upp från Manali genom ett hugskott utan att veta något om Ladakh. Jag måste säga att deras bestigning av Tar La med två delikata damer i följe under snö och regn och utan mat och pengar hör till de mest enastående prestationer jag någonsin hört talas om i Ladakh. Passet är på 5200 meter och hör till de allra svåraste. Stigningen från Lamayuru är alltså på 1750 meter och nedstigningen till Alchi på mer än 2000. De hade kommit levande fram men orkade ingenting mera och var beredda att tillbringa natten under bar himmel om de inte fann något billigt lokus, vilket knappast finns i Alchi.

Till kvällen kom min vackre värd hem från Leh, så att jag fick träffa honom innan jag for vidare. I Lamayuru hade jag ju tyvärr missat min värdinna, vilket var en oersättlig förlust som jag hade turen att undvika i Alchi. Av vår värdinna önskade jag mig till middag en riktig *thenthuk*, som jag hade goda minnen av i Alchi, och därmed blev avslutningsmiddagen den bästa tänkbara. I Thingmosgang hade mina utgifter för två nätter med mat varit 300, i Lamayuru 600 och i Alchi 500. Så stora kunde de lokala skillnaderna vara.

Sarah och Sophie från Nya Zeeland var i ekonomisk förlägenhet då deras pengar var på upphållningen och de inte hade sett en bank sedan Srinagar. Jag erbjöd mig att hjälpa dem. Vi skulle ta samma buss till Leh i morgon bitti, så vi fick se hur det skulle gå då.

De lyckades klara sig precis till Leh. Vi skildes där men hoppades eventuellt få återses i Nubra. Med på samma buss var fyra kända italienare från Imola, som var i Ladakh mera i studiesyfte. De hade kontakt med "*Women's Alliance*" och skulle genomgå kurser genom SECMOL. Kort sagt, alla sorters italienare fanns i Ladakh.

(I nästa nummer: *Inför slutet.*)

Regnflykten, del 26: Efterräkningar.

När flygplanet landade i Europa möttes man av höstmörker med kyla och, naturligtvis, hällregn, både i Frankfurt och Göteborg. Men vad fick man höra när man kom hem? "Här har varit 30 grader varmt hela augusti, solen har skinit hela tiden, torkan har varit katastrofal, och för den förbannade fuktiga värmens skull har man bara legat hemma och utslagen hela tiden. Också hemma har det varit 29 grader varmt, så man har inte kunnat göra någonting alls. Du hade det bra som hade regn och kallt hela resan."

Sålunda blev jag avundad för att jag, min mocklis, haft regnproblem med översvämningar hela resan, medan de stackars svenskar som stannat hemma bara plågats av en outhärdlig värme och sol hela augusti...

Några samtal till vill jag erinra mig från resans slutfas innan jag avslutar den. En ung hindu som satt bakom mig i bussen från Dharamsala pladdrade på hela tiden, men ämnet vi diskuterade var inte ointressant. Han ville veta varför vi i väst sällan gifte oss utom för att snart skilja oss igen, medan i Indien de flesta äktenskap håller hela livet. I Indien är det naturliga att man gifter sig en gång och aldrig skiljer sig. Varför är det inte så i väst?

Det var en svår fråga. Jag påpekade de sociala skillnaderna: väst var för rikt, man hade det för bra, man var därför bortskämd, medan i Indien man tvingas arbeta hårt hela livet för att överleva. Utan social trygghet (det är bara statsanställda som får pensioner) är familjen den enda tryggheten, varför man naturligtvis håller sig till den och förblir den trogen intill slutet. Detta är ju faktiskt det naturliga sättet att leva,

medan man i väst alltför mycket fjärrmat sig från naturen och det naturliga, till obotlig skada för hela samhället.

Det andra samtalet jag vill återge var mitt sista samtal med Johannes. Med anledning av mitt storartade arbete för Letnany, med digitalisering av 20 romaner, 600 dikter och massor av andra verk under nio år, ville han djupare förstå varför alla verk vi någonsin producerat alltid bara blivit refuserade av de etablerade förlagen. Det var en svår fråga, som jag inte kunde besvara tillfredsställande, men jag kunde påpeka den allmänt negativa attityden till all finare kultur i Sverige, ett syndrom som han ju var bekant med då det föranlett hans (och många andras) definitiva avflyttning från Sverige (och andra nordeuropeiska länder). Vi kom att därmed även beröra Tony, som jag mött i Keylong och Leh, som bott i Indien i 26 år och helst inte längre ens ville kännas vid det svenska språket.

”Jo, jag har träffat honom ibland, en glad prick från Örebro, som aldrig kan förlåta Sverige dess förmynderimentalitet. Det finns många sådana här. De flesta är engelsmän, men fransmän och svenskar är inte helt ovanliga heller. Vad jag inte kan förstå är hur du kan stå ut med att leva i Sverige med dess formalism och självmördande materialism, dess hemska klimat och instängdhet. Du har ju ingen kraft att andas där, då svenskarna med sin överdrivna välfärd och skyggklapps försedda trygghet i princip utesluter fantasin ur sina liv. Men utan fantasi kan man inte leva, då den är skapelsens innersta och viktigaste princip. Utan fantasi ingen skapelse. Och jag tror det är därför allt vad du skrivit blivit refuserat, då det bärs av fantasins skapelses vingar, medan svenskarna bannlyst fantasin från sin överinrutade tillvaro.

För min del var det avunden som tvingade mig bort. Vad jag än gjorde blev jag avundad, och därför kunde jag inte uträtta något. Den lilla svenska världen var för liten för mig och krympte dessutom sig själv genom sin kungliga avundsjuka. *Red tape* överallt. Allting var omöjligt, som Strindberg sade, medan i Indien allting är möjligt, och det bara genom att fantasin besjalar allt liv här. Även i Kina har man avskaffat fantasin, varför det är ett döende land som gradvis torterar sig själv ihjäl.

Kanske det är därför du står ut med att leva i Sverige. Du slipper avundsjukan, då ingen kan avundas dig ditt liv, då du är fattig och som musiker handikappad med vanställda fingrar och tinnitus på örat. Mozart avundades ihjäl av sin samtid, ingen kunde tåla hans överlägsenhet, medan det var motsatsen med Beethoven genom hans dövhet, som ingen kunde avundas honom. Därmed kunde han skapa sin oöverträffat dynamiska musik, den påtvingade tystnaden motiverade honom till en desto större ersättningsvärld av toner och klanger, och på samma sätt kanske du i din fattigdom och med musikaliskt handikapp kan åstadkomma mirakler. Myndigheterna har tryckt ner dig i skiten, men där kan du i lönnedom triumfera över dem med att genom din fantasi skapa bättre världar av skönhet och mänsklighet än det fasansfulla formalistiska svenska samhällets mördande inskränkthet.”

Han talade mer om sig själv än om mig, men jag förstod honom och gömde hans ord i mitt hjärta. Han hade brutit sig ut ur det västerländska ordningssamhällets fantasimördande tvångströja och laborerade fritt med en helt annan asiatisk fantasibesjälad verklighet, medan jag satt kvar i grottekvarnens instängda källare och bara kunde göra det bästa av saken med att åtminstone vägra ge upp och envist fortsätta arbeta vidare – och erinra om fria andars alternativa livsföring som Tonys och Johannes i fjärran månländer i bortre Himalaya.

21.7-25.8.2004

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

<http://www.flickr.com/photos/lanciai>

<http://clanciai.webblogg.se>

<http://www.poeter.se/poetHome.php?writerId=7222>

<http://www.poetbay.com/poetHome.php?writerId=1057>

Göteborg 16 april 2007